

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor.
Pe 1/2 de an — — — 2 „
Pe 1/4 de an — — — 1 „
Un număr 8 fleri.

Pentru străinătate:
Pe un an — — — 6 cor.
Pentru America:
Pe un an — — — 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
DIN UNGARIA**
APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII, CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

Tovarășii! Pregătiți-vă pentru serbarea de întâi Maiu!

La înviere.

Cu ziua învierii Mântuitorului deodată a sosit și învierea naturii iarăși. Suntem în plină primăvară, gerul iernei tirane s'a muiat sub razele încălzitoare ale soarelui, holdele și livezile să împodobesc din nou cu covorul fantastic al florilor și lanurilor de grâu, și toate aste ne umple de speranță în viitor. Dar totuși vestează e speranța asta, căci o știm bine: roadele naturii și a milioanele de brațe muncitoare vor fi și la vară a celor leneși, a celor ce nici odată nu și-au vărsat sudorile, nu s'au trudit pe țarina întinsă, nu știu ce-i munca în băi și fabrici și nici când nu fac nimic pentru astringerea celor trebnicioase omenimei.

De aceia, tu, frate proletar desmoștenit de tot binele și de toate drepturile, acum ieși afară din coliba-ți cu aerul mucezit, scoateți și copiii zdrențuroși, flămânzi, slăbiți de gerul iernei, de suferințe și de lipsuri, scâlțați-vă toți în razele soarelui, oțeliți-vă corpul și puterile. Dar înainte de ve-ți începe munca și truda la câmp, gândiți-vă că voi nici în trecut și nici acum nu munciți pentru voi înșiși, ci pentru alții și asta e nedreptate strigătoare la cer.

Și după ce ai privit în jur de tine, unde-ți vei vedea starea grozavă, încearcă, ascultă și vei auzi chemarea la luptă în tabăra mare

proletară, sub falnicul steag roșu al revoluției socialiste, ce se duce pentru o lume nouă.

Ia ți avânt, n'ai frică și pășește în luptă trufaș înainte! Fii urmașul demn a lui Crist, care și-a vărsat sângele pentru tine, îndeplinește tu opera mare ce a început-o El: *mântuirea omenimei de sub stăpânirea fățarnicilor*, a acelor fățarnici, cari ți-se arată de frați, numai ca să te poată înșela și stoarce.

Inceapă-să lupta pe viață și moarte, și piară ceice nu-și trăiesc viața prin muncă cinstită și cei cari voesc să te oprească de-a te lumina. „Precum piere fumul dela fața focului“, așa să piară toți aceia, cari în zilele de acum voesc a ne stinge și puținele făclii: foile noastre, ale clasei muncitoare, cari singure răspîndesc lumina propovăduită cândva și de Isus.

Să lucrăm pentru întărirea și răspîndirea acestora făclii, la lumina lor să ne luminăm, să ne înrolăm cu toții în tabăra mare proletară spre lupta gigantă, ce va dărîma ordinea lumii tirane de astăzi și va înfăptui dorul nostru: lumea frățietății, lumea egalității, lumea păcii și a fericirii. Cei răi și cei nepăsători să iese dintre noi, căci și aceștia ni sunt dușmani!

Deci piară fățarnicia! Piară tiranismul! Trăiască munca și pacea între cei buni!

Atunci... și acum!

Paștele!... Cu o mie nouă sute patrusprezece ani înainte, un om văzînd robia, apăsarea selbatică, lipsa strigătoare la cer în care trăiau cei mai mulți semeni ai săi, iar de partea cealaltă o mină de oameni: fariseii și puternicii de atunci cum huzureau în belșugul făcut de cei săraci, grăit-a către oameni: „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși!“ și spus-a bogatilor și fariseilor: „Nu vă astringeți averi pe pămînt, că le mănîncă molile și roșina!“... și „Mai curînd va trece funia corăbii prin urechile acului, decît bogatul în împărăția cerului!“... Pe acest om îl închiseră și cu mărturii mincinoase îl condamnară la moarte și-l uciseră.

De atunci au trecut 1914 ani. Învățăcii de atunci ai lui Isus, astăzi sunt atotputernici, sunt păstorii sufletești ai oamenilor. Lor li-se închină împărați și săraci, ei sunt povățuitorii plătiți de către stat ai oamenilor. Astfel, astăzi ar trebui să nu mai fie robie, sărăcie, nedreptate, lipsă...

Dacă ai veni dintr'o altă lume aci pe pămînt și ai vedea cum trăiesc oamenii, te-ar prinde mirarea. Ai vedea pe unii îmbrăcați bine, roșii în obraz, sănătoși și puternici, iar pe ceialalți zdrențuroși, slabi, numai pielea și osul, galbeni, istoviți, aduși de mijloc, cu picioarele strîmbe. Ai vedea palate mari, luxoase, în cari trăiesc cei sănătoși și puternici, cari nu muncesc niciodată nimic și alături de aceste palate ai vedea colibi joase, în care prin tavan curge ploaia înăuntru și în ușa căreia trebuie să te apleci ca să intri, căci altfel capul ți-l spargi. În aceste colibi locuiesc cei zdrențuroși și slabi, îngrămădiți cîte zece, douăzeci într'o

FOIȚA

ACASĂ

De Pavel Marcu

I.

Sirena locomotivei țipă înfiorat și trenul smucit porni, treptat iuțindu-și mersul. Vagoanele de clasa treia erau tixite de lume. Muncitori în haine petecite și murdare țineau spre casă, stringînd în mîna adîncită în buzunar puțina plată ce au primit-o. Paza aceasta nu strica de loc, căci mulți au pățit-o deja. Lavițele de lemn erau ocupate de muncitori îmbrăcați de sărbătoare, pe acăror față se vedea expresia bucuriei. Era în ajunul praznicului și astfel fieștecare dintre ei grăbea înspre satul unde a crescut, care la părinți, care la frați, care la familia sa. Gîndul, că nu peste mult vor fi în mijlocul celor mai iubiți ai lor, îi înveselia și astfel nu isprăveau din glumite. Intr'un colț niște fete, servitoare din oraș, cari încă mergeau acasă de sărbători, nu-și încăpeau în piele. În fața lor se așezase un tînar, căruia nu-i păsa mult de glumele și bucuria călătorilor, ci adîncit în gînduri cu ochii înholbați privea ținutul ce se desfășora înaintea lui. Trenul își schimbă direcția și astfel mai putu să vază odată căminele fabricelor, cari într'una vărsau fumul negru și nesănătos. Altceva nu se mai vedea din oraș. Din crudul și nemilosul oraș, care atîția oameni a băgat în păcat...

El încă mergea să prăznuiască acasă. Dar după cum se vedea pe fața-i înorată de gînduri, nu se prea bucura de călătoria asta... Orașul rămase de mult și dispăruse de pe orizont, dar cugetele tînarului umblau tot pe acolo și cum se perîndau lanurile verzi înaintea privirii lui, astfel se schimbau și tablourile în sufletul său...

...E mult de atunci, sunt vreo cinci ani, decînd a fost adus el în oraș și dat de ucenic la un meșter cunoscut. Acasă lăsase pe mamăsa și pe un frățior mai mare, care se lăuda că poate ține coarnele plugului oblu, pînăce în mîinile lui într'una se culea pe brazdă. Cu greu s'a despărțit de locul unde crescuse, dar fiindcă mamăsa într'una îi spunea că „meșteșuguri plug de aur“ și „să fii ascultător pu-iul mamei, rabdă, și chiar de ar tăia lemne pe spatele tale, nici atunci să nu fugi dela stăpîn, căci, vezi, face om din tine“, a răbdat sudalmele, pumnii și ocările stăpînului. A fost umilit și ascultător, căci știa bine: „capul plecat nu-l taie sabia“. Era să fie om blind, care întotdeauna e împăcat cu soarta. Și numai să o îmbucure cît mai mult pe mamăsa nu se sfia a minți în scrisorile trimise acasă. Pentru toată lumea nu ar fi scris, că stăpînul nu-l slăbește cu bătăile, că flămînzește mult și lucrează cîte 16 ore pe zi. Nu, el știa, că stăpînul îl iubește, că e mulțumit cu el, că învață bine și abia așteaptă să treacă anii uceniciei... Și anii trecură. Meșterul, care prăsea elevii cu droaia, s'a îmbogățit în decursul vremii.

Iar cînd tînarul se eliberase, mare a fost

bucuria mamei sale. Nici nu s'a oprit pînă la vecina Sanda, unde povesti din fir în păr înțimplarea asta de mare însemnătate.

— Dar ce plată are!... — exclamă isprăvind povestirea, în vreme ce clipea des cu genele-i lungi și rari.

— Mult trebuie să ciștigue... — își spuse părerea cam cu gura de jumătate vecina Sanda.

— Da, zău — explică mama — ciștigă și doisprezece zloți la săptămîină, și umblă îmbrăcat întocmai ca domnii din Orade.

— Ii domn curat și viți vedea că trebuie să ne ridicăm pălăria înaintea lui — spuse și gazda casei, care pînă acum se chinuia cu țeava infundată a pipei. Și pînă seara tirziu au tot stat de vorbă, povestind într'una despre copilul mamei, dus la învățătură.

Așa la ei în sat. Și nici pe departe nu le venia în minte, că „domnu“ nu-i altceeva decît un simplu proletar...

De cînd a ajuns în oraș niciodată n'a mai dat pe acasă. Nici meșterul nu-l prea lăsa, dar nici parale nu avea, să-și cumpere hainele dorite. Sdrențos ar fi fost rușine mare să se ducă. Nu-i mirare deci, că acum după atîtea rugăminte ale mamei sale se hotărî se petreacă acest praznic acasă și își spuse hotărîrea stăpînului. Acesta la început nu se învoi, fiindcă avea lucru mult. Dar cînd feciorul îi spuse, că cu orice preț vrea să meargă acasă: stăpînul îi abzise...

La așa ceva nu se aștepta... Ca un trăsnet îl ajunseră vorbele stăpînului și zăpăcit, nu putu grăi altceva decît:

odae mică: aceștia sunt cei cari muncesc de cînd se luminează și pînă noaptea tirziu.

Ai vedea orașe mari, mîndre și frumoase, ale căror străzi sunt pardosite cu lemn și noaptea sunt luminate cu electrică, alături de ele sate mici sărăcicioase, umilite, în cari viața umblă foarte încet și e posomorită. Ai vedea pe străzile orașelor și ale satelor oameni îmbrăcați în colori bătătoare la ochi, cu mulțimi de fireturi, purtînd la sold s'au pe umăr niște fiere ascuțite și tăietoare. Ai vedea pe urmă în case mari-mari îngrămădiți foarte mulți oameni, cari toată ziua nu învață altceva decît cum se ucidă pe semenii lor. Dacă ai căuta să pătrunzi mai de aproape rostul acestor horde, atunci ai afla că ele pentru aceia au fost înarmate cu fiere ascuțite, ca să țină în friu pe cei săraci și zdrențoși, ca nu cumva aceștia să năvălească și să ia din belșugul trîntorilor spre a se îmbrăca și hrăni mai omenește. Dacă ai intra și prin palatele mari, zidite pe cheiul unei ape, ai vedea că într'unul sunt adunați foarte mulți oameni cari se numesc încredințații poporului, și spun că fac legi, dau ordine cum să se conducă mai bine țara și oamenii cari o locuiesc. Ai vedea cum acești oameni, cu figura cea mai serioasă din lume, spun cele mai mari minciuni, să bat cu pumnii în piept și strigă, fac gălăgie, zicînd că ei sunt cei mai mari binevoitori ai poporului, în timp ce fac legi cari încătușează și sărăcesc tot mai tare pe cei muncitori și zdrențoși. Cînd ies însă afară din acel palat, i-ai vedea cum rid în pumni de bucurie, și cum dau fuga la șeful lor, ca din banii furați dela cei săraci să le dea și lor. Cei cari știu să apese mai bine poporul și știu să strige mai tare, aceia capătă mai mult. Eșind de acolo, dacă vei intra peste drum într'un alt palat, vei vedea pe un zdrențos păzit de unul dintre cei cu fiere ascuțite la sold, adus în fața judecătorilor. Dacă vei asculta puțin, vei afla că zdrențosul nu a mîncat de trei zile înainte de a se duce să fure o pine. Vei vedea pe judecători, cum vor face niște mutre serioase și necăjite și vor condamna la închisoare lungă pe cel zdrențos zicînd, că proprietatea e sfîntă și că n'ai voie să te atingi de bunul altuia.

Eșind pe stradă vei întîlni în calea ta venind o mulțime de zdrențoși: bărbați, femei și copii, furtunoși, necăjiți ridicînd pumnii amenințători și strigînd: vrem pine și libertate! Vei vedea cum se închid prăvăliile, cum lașii, fricoșii fug, și cum ea din pămînt răsar deodată venind în tropot mare călări și pe jos, o mulțime dintre acei înarmați cu fiere ascuțite și cu puști, cum fără multă vorbă vor

pune puștile la ochi, vor trage și vei vedea cum dintre cei zdrențoși mulți, foarte mulți cari au cerut pîne și libertate, vor cădea morți cu fața în țărînă.

Pe urmă va veni unul îmbrăcat în negru și va ține o predică asupra celor morți, spunînd celor din jurul lui să fie supuși și ascultători, să rabde, să nu se răsvrătească, să nu do-rească o viață mai bună, că viața de pe pămînt e numai o încercare, o vale a plîngerei, și că dincolo, pe lumea cealaltă vom trăi fericiți.

Asta și alte multe vei vedea străinaule picat dintr'o altă lume, pe tot pămîntul acesta, în toate colțurile lui. Dacă în tine va fi un pic de inimă, atunci te vei înfuria de minciuna și fățarnicia omenească, de nedreptatea și robia care este și vei spune în fața stăpînitorilor acestei lumi, că sunt selbatiei și criminali, că sunt jefuitori. Vei fi închis, dar cînd te vei elibera vei înțelege, că nu e destul ca să preschimbi omenimea, să spui bogăților și puternicilor că sunt nedrepti. Ci trebuie să luminezi, să organizezi poporul, pe cei săraci și zdrențoși, ca față de puterea stăpînitorilor să opui puterea robilor. Și atunci te vei întîlni cu multe piedici în calea ta, vei vedea cît e de greu să luminezi pe oameni, vei fi gonit și bătut tocmai de aceia, dela cari te așteptai să-ți primească cu brațele deschise și cu bucurie învățăturile tale. Inșă dacă nu vei fi un lasămă-să-te-las, dacă nu-ți va plăcea mai bine liniștea caldă și moale a trîntorilor, dacă vei prefera mai bine viața furtunoasă și zbuciumată a luptei, atunci vei lucra înainte cu stăruință și tărie pentru desrobirea oamenilor, pentru înfrumșetarea și îmbunătățirea vieții, pentru transformarea socială. Dar atunci vei fi socialist și vei zice cu noi: *Christos nu a înviat; Christos va învia!* Iosif Ciser.

CRONICA

Prima rîndunică. În 12 Aprilie a intrat în vigoare noua lege de presă și la 14 Aprilie procurorul din Budapesta a și intentat proces de presă contra foii „Népszava“, organul central al partidului nostru. Cu cită bărbăție lucrează stăpînitorii atunci, cînd e vorba de șicanarea presei muncitorești!

Arme și noi poveri. „Pester Lloyd“, foaia semioficioasă a guvernului, într'un număr din urmă aduce știrea că conducătorii armatei,

dacă acum nu, apoi în viitorul cel mai apropiat vor cere cel puțin un miliard de coroane, cheltueli extraordinare. Asta pentru că nu mai sunt bune armele de pînă acum și puștile Manlicher trebuie schimbate, căci nu mai corăspund cerințelor timpului de azi. Așa spune ziarul german al guvernului și putem fi siguri că prorocirile astea se vor îndeplini.

Pentru alte trebuințe, pentru facerea drumurilor, pentru regularea apelor turbate, pentru zidirea spitalelor și pentru susținerea școlilor n'are bani statul. Și să nu mai amintim că despre asigurarea celor fără de lucru, despre susținerea cinstită a bătrînilor și neputincioșilor nici nu putem vorbi.

Așa va fi asta tot'una, pînă ce în parlament nu vor ajunge adevărații trimiși ai poporului, cari nu vor mai lăsa atîta nedreptate.

Congresul tovarășilor din America. În 22 și 23 Martie n. tovarășii români din America au ținut congres, la care au pus temelia întregii mișcări socialiste din America. Tot cu ocazia asta congresul ocupîndu-se cu stările din Ungaria a primit o rezoluție, prin care declară că protestează împotriva politicii de împilare a guvernului dela noi și blamează purtarea lașă a naționaliștilor români. Într'unul din numerii viitori vom da raport mai amănunțit despre decursul congresului.

Către tovarășii din Budapesta și jur!

Cu începutul celor două săptămîni de agitație ce le va aranja mișcarea noastră, trebuie să intrăm și noi în activitate mai cu stăruință. De aceia Duminecă la 28 Aprilie n. d. a. la orele 4 în localul secțiunii din Nagydiófa-utca 17, vom ținea o

Întrunire publică,

cu următorul program:

Starea politică și agitația pentru mișcarea noastră.

Facem apel către toți tovarășii din Budapesta și jur să vină în număr cît mai mare, spre a asigura reușita întrunirii.

Cu dragoste frățească

Comitetul secțiunii.

— Mă rog...

Abzicerea s'a întîmplat nainte cu o săptămîină și de atunci n'a avut un moment liniștit. Într'una se întreba că oare ce poate fi pricina, de il trimite atît de ușor stăpînul? Și nici prin minte nu-i trecea, că meșterul numai pînă atunci ține pe toți, pînă ce-'s elevi, pînă ce costă întreținerea lor numai a patra sau a cincina parte din valoarea muncii lor. Și îndată ce trec anii uceniciei, și trebuie plătiți mai bine, meșterul îi aruncă la stradă și-i lasă în voia sortii... Așa s'a întîmplat și cu dînsul. Cum s'a eliberat, meșterul a pîndit după momentul potrivit și — i-a dat drumul... El însă nu vedea lucrurile astfel, ci înviauia mai ales pe mamă-sa, căci în urma rugămintelor ei a trebuit să se opună voinței meșterului... Și uite ce a fost urmarea!... A ajuns să îngroașe numărul celor fără de lucru. La gîndul că din ce va trăi în viitor i-se înora fața și i-ar fi plăcut să plîngă... N'avea nici o știință de încredere în sine și se simțea atît de slab, atît de părăsit în lupta cruntă pentru existență. Despre organizație habar n'avea și astfel nu-i mirare, că disperase atît de mult. Cînd îi venia în minte credința ce o au conșătenii despre el, că e vestit în trei sate, se vede atît de mișel și de josnic. Cum a putut să mințescă așa? Ce ar fi fost, dacă el dela început le-ar fi spus, că degeaba umblă în strae domnești, totuși nu-i și nu va fi decît un simplu muncitor, un sărac, acărui avere întregă stă în cele două brațe nu prea vînjoase? Ar fi fost rușine aceasta? Întrebările

astea îi asaltau creierul în vreme ce dînsul se uita cu privirile pierdute în întunerecul ce se îndesa tot mai mult, tot mai mult...

Se întoarse dela fereastră, fiindcă îi amorțise cotul pe care își răzimese capul pînă acum. Iși roti privirile turbure prin cupeul gol aproape. Muncitorii au rămas demult, și acum ceilalți călători discutau agitații despre concepția *nesfîrșitului*. Unul, care părea a fi învățator, puse capăt discuției astfel:

— Ca să ne putem face idee, că ce este nesfîrșitul: trebuie să studiem matematica, astronomia și — prostia oamenilor...

Ris general urmară cuvintele învățatorului. Tînărul însă nici nu zîmbi. Fetele din față priveau cu nutră serioasă la el, din ochii lor se revărsa par'că compătimirea.

Tînărul își întoarse din nou capul spre fereastră și încercă a se liniști: că va minți și pe mai departe. Nu va spune acasă nimănui, că dînsul e făr' de lucru, că-i numai un simplu „legeiu“!...

Trenul fugea înainte, ca și cînd ar fi fost gonit. În depărtare doi ochi roșii vegheau în noapte.

II.

Vestea că a sosit acasă se iuți ca fulgerul prin micuțul sat. Petutindenii nu se vorbea despre altceva. Niște bătrîni și vreo doi feciori se adunaseră înaintea crîșmei și în vreme ce trăgeau cu plăcere fumul de tutun vorbeau și ei despre meșesuguri.

— Mă — ținea vorba un bătrîn — dacă-i dă Dumnezeu cuiva minte, apoi ăla nu-i perdut. Cum ne spune și popa: „meșesugu-i plug

de aur“. Vedeți! a avut cap bun și nici măsii nu i-a părut rău de niște groșite, ci l-o dat la învățătură și acu uite, umblă cu lanț de aur la piept... (Era double.) Mă, l-am văzut astăzi la biserică, și lumea habar n'avea de slujbă, ci se uitau tot la el. Ședea în strană, lîngă dascăl, și pot zice că așa de fain încă n'am auzit pe cineva cîntînd Herovicul și Irmosul...

Ceilalți se înholbau la moș, apoi își spunea fiecare părerea. Și nu uitau nici odată să-și adauge spusele cu o pățanie, auzită pe undeva.

Moș Dănilă după fiecare vorbitor spunea:

— Păi, cum adevărat și este...

Apoi mersul vorbirei se schimbă. Acum plănuiu ei, cum se va însura domnișorul?...

— Ce credeți mă, ista dacă să însoară, apoi nici nu clipește cătră fata birăului...

— Păi, cum adevărat și este, — întărea spusele moș Dănilă.

— Nu-i urită nici aceia, și-i gazdă bogat...

— Întrerupse unul vorbirea, în vreme ce cu chimisul pipei își netezea mustața.

— Apoi, nici pomană, are ce sfărma în smîntînă, dar ista ia o fată cu cîteva mii de zloți, o fată, de alea cu rochia de barșin și plină de crețe... O fată din oraș, mă...

— Păi, cum adevărat și este, — da din cap Dănilă, scuipînd apoi ascuțit printre dinți.

— Da, la horă o merge oare?... întrebă un flăcău, căruia i-ar fi plăcut să se întreacă în jucate cu el — era cel mai bun jucător din sat.

— Poate c-o mere, dar n'o să joace — își

Cuvinte răzlețe.

Despre noi și mișcarea noastră. —

ntreg Apusul, pretutindeni, unde facla lutoare a culturii, a civilizației a străbătut, din văzduhul de ecoul luptelor, de sgomoproletariatului; sub pașii lui grei întregă planeta să cutremură și din depărtare se aude sunet înăbușit, asemănător cu fierberile naznice ce preîntâmpină erupția vulcanilor. Și nu ne miră faptul că auzim o mișcare atât puternică, — doar e vorba de lupta pentru desrobirea întregii clase muncitoare, a acelei clase, care ea singură compune nouă din zece părți ale omeniei întregi.

Dar când plini de mândrie, încrezuți în puterea noastră, tari în credința venirii unei lumi noi și drepte privim spre locul de unde se aude sunetul de alarmă, e cu neputință să nu ne ducem aminte și de noi, de români, de acel român oropsit, care azi e încă departe de-a putea intra în rindul națiilor culte, cari toate se află în fruntea luptei de emancipare a muncitorului. — Stările, împrejurările în cari trăim ne-au hărăzit o viață cu totul alta decum e a muncitorilor noștri muncitori din alte țări. La noi nu se poate vorbi despre o clasă muncitoare organizată în înțelesul strict al cuvântului. Suntem noi doar destul de săraci, ba chiar mai mult decât săraci, — însă totuși o clasă organizată nu putem fi deocamdată, pentru că ne lipsesc mijloacele la așa ceva, ne lipsește terenul pe care am putea ridica edificiul măreț al unei adevărate clase muncitoare organizate.

Pentruca noi, muncitorii români din Ungaria să putem ajunge la creangă verde, să putem spune: „Doamne ajută“, avem lipsă de două condițiuni, una principală, alta de-a doua mână, care rezultă din cea dintâi: Dezvoltarea economică și înaintarea culturală.

Dezvoltarea economică se va face atunci, când în Ardealul cu munții plini de comori se va înfiripa, va prinde rădăcini și se va întări capitalismul. Când în locul Moșului dela Vidra, se va cutreeră țara cu „cu cercuri și cu ciubeară“ și va creia tipul lucrătorilor de fabrici români, cari lipsiți odată de părul lung, de pe care se scurge în stropi mari unsoarea, vor lucra în fabrici și ateliere, vor găti acolo toate mijloacele trebuințelor în viața unui popor înaintat pe calea civilizației.

Costi părerea un nou înșurat, care abia toamna trecută ieșise dela miliție. — Că doar domniul joacă danțuri d'astea prostesti, ca a noastră... Iștia cind joacă apoi joacă falter și baston, mă...

— Cum îi zice, bostan?...

— Ești prost, mă, cîrnule. Îi zice baston, căcă îți spun odată... Ș'apoi au câte șapte, cât lăutari. Mă, am văzut eu odată într'un vindiglaș o mașină drăcească. Îi cam așa mare cât un himbar, dar nu-i așa de lată. Îi ca și un lădoi lung, ridicat pe un capăt și apoi, dacă bagi o pițulă de cinci în el, începe să hore și a cînta ce ție îți place...

— Ascultă colo!... se mirau cei din jur, cărora nu le venea a crede că ar fi lucrul murat mașina aceea.

Și pînă ce ei se mirau de cele auzite, se apropie de dîșii și domnișorul, care mergea împreună cu frate-său spre horă.

După ce un moș îl salută, începură a-l întreba câte una-alta. Oamenii își țineau privirea spre el și-i admirau foarte mult lanțul double, ce sclipea palid în razele soarelui.

— Da, i-a dat Dumnezeu minte și cap bun, filosofa un bărbat în vîrstă — și acu nu trebuie să se trudească ca noi: vara în arșița soarelui, toamna în ploii și iarna prin ger, ci stă sub coperiș și trăiește bine...

Un grup de fetițe grăbeau pe lîngă ei la horă și dînd binețe admirau pe furis fața albă a domnișorului...

— Apoi, nu vrei să mai vii la sapă cu noi? — întrebă în glumă unul din cei de față. — Da' trebuie că-ți merge...

— Da, îmi merge foarte bine, și... și nu peste mult îmi va merge și mai bine, — fu răspunsul domnișorului, care, să nu-l văd lumea că roșește, porni mai departe...

Asta e prima condiție și prin asta se va deslega foarte ușor și cea de-a doua: dezvoltarea culturală. Căci e de mare însemnătate starea culturală a unui popor pentru creșterea sortii lui. La noi nu numai 80 de procente din popor nu cunoaște slovele, dar nu putem spune că cei ieșiți din sinul poporului ar avea ei o cultură sănătoasă și temeinică. Politica de opresiune a guvernelor maghiare face ca fii românilor să fie adăpați la o cultură străină de simțăminte neamului lor și astfel ei rup orice legături sufletesti cu poporul din mijlocul cărora au ieșit. Nu este nici o punte între intelectualii români crescuți prin școli străine și între poporul dela țară. Sunt doi poli cu desăvîrșire opuși: Țăranul rămas în stare semiselbatică și intelectualul român ridicat sub auspiciile culturii moderne. Și nu greșesc dacă spun că nici noi meseriașii români, mai bine zis socialiștii români, din cauza asta deocamdată nu putem face legături mai trainice, mai firești cu masele groase ale poporului. Nici noi nu avem o cultură cu care ne-am putea apropia de popor. De tînări am părăsit căminul părintesc, am intrat în viltoarea orașelor, am învățat limbi și obiceiuri noi, ne-am obișnuit o cultură despre care mai nainte nici habar nu aveam. Am intrat în sindicate, acolo cîtiva ne-am imbibat și noi de cultura socialistă, dar — și aceasta e păcatul, — am primit o cultură socialistă corăspunzătoare împrejurărilor poporului maghiar și foarte puțin corăspunzătoare nouă, românilor. E adevărat că socialismul e internațional, el are una și aceeași țintă: desrobirea clasei muncitoare și are unii și

aceiași dușmani, pe burghezi, pe stăpînitori. Dar modul de luptă al diferitelor națiuni — cum a spus-o atât de bine Marx, marele nostru dascăl, în Manifestul Comunist, — modul acesta firește trebuie să difere mult unul de altul, deoarece starea și împrejurările dintr'o țară, ale unei națiuni nu sunt la fel cu ale altei națiuni. Iar de altă parte, noi primindu-ne cultura socialistă într'o limbă străină poporului român, nu putem fi tîlmacii, propovăduitorii socialismului printre popor, deoarece înzadar știm ceiașce știm, căci nu știm așa ca să ne înțeleagă poporul.

Cred, că acestea sunt cele mai de căpetenie stăvilare, cari opresc în loc mișcarea socialistă la noi, cari fac cu neputință să avem deja o adevărată clasă muncitoarească. Dar nimic nu-i vecinic în lumea asta trecătoare. Vecinică e doar preschimbarea continuă — cum a zis marele luptător german Bebel — și o singură privire în viitor ne încredințează că nu e departe ceasul, cînd capitalismul silit de împrejurări va copleși odată Ardealul și 'n urma lui se va înșira mîndra ceată a muncitorilor organizați.

Datorința noastră, a generației de azi e de-a pregăti terenul pentru viitor, a ne lumina creierul și a ne da silința să înțelegem rostul lucrurilor, ca ziua de mâine să nu ne aștepte ne-pregătiți.

Atîția, cîți suntem, mulți-putîni să ne luăm partea din toate luptele ce le duce muncitorimea organizată și prin luptă oțelindu-ne puterile, să putem fi în folosul întregii clase din care facem parte.

Iosif Jumanca.

✕ VIATA BĂIEȘILOR ✕

Muncitorul e nefericit și pe urmă dat afară din lucru.

Soarta băieșilor din Ungaria.

E obicei de toate zilele la lăzile frățești că aruncă afară pe muncitorii bolnavi s'au schingiuți, dacă aceștia cer să fie vindecați ori trimiși în penzie. Instituțiile astea rușinoase altfel nici nu ar putea exista. Cotele muncitorilor și banii pedepselor detrași tot dela muncitorii le asigură venitele principale. Pe muncitor, dacă e bolnav s'au neputincios îl dau afară, numai ca să nu plătească cheltuelile de vindecare. Cazul de mai jos încă e unul din cele multe, cînd muncitorul neștiutor e nedreptățit.

La începutul anului 1908 a fost angajat în lucru Pavel Csapos la minele din Vulcan ale societății salgotariene. La 1912, în decursul lucrului l-a ajuns o nenorocire, căzînd dela o înălțime mai mare și vătămîndu-se în lăuntru. Săptămîni întregi a zăcut bolnav, dar în urmă a fost nevoit a merge la lucru, căci din micul ajutor ce-l primea, nu-și putea susține familia de patru membri. Mai de multe ori a cerut lucru mai ușor, dar totdeauna a fost neascultat. În urmă s'a adresat direcțiunii cerînd: s'au să-i dea lucru mai ușor, s'au să-l trimită în penzie. Direcțiunea nu i-a îndeplinit rugarea, ci voia să-l transmute la băile din Petroșeni. Csapos s'a temut de transmutare și n'a primit-o. Nevastă-sa împreună cu cei trei copii s'a dus să roage pe director ca să nu transmute pe bărbatul său. Dicectorul a liniștit pe nevastă, spunîndu-i că nu se va face nici un rău bărbatului său, să se învoiască numai și să primească transmutarea. A mai dat și 20 de coroane nevastei pentru mîncare. Acum Csapos la îndemnul nevastei sale a primit transmutarea. Însă nici lui, nici nevastei sale nu i-au spus că la minele din Vulcan îi vor încheia socoteala și la Petroșeni îl vor lua ca lucrător nou. La plată a băgat de seamă că pentru lada frățească nu i-s'a detras taxa. A și întrebât pe inginer că ce înseamnă asta, dar toți îi spuneau că e în regulă și mai tîrziu vor căuta să vadă cum stă afacerea.

Săptămîni întregi a așteptat după lămuriri — înzadar. Atunci s'a dus în cancelaria căpitanului de băi din Petroșeni spunîndu-și plînsorea acolo. Cu un decis din 6 Decembrie 1910,

căpitanul de băi aduce la cunoștință lui Csapos că el este luat în Petroșeni ca lucrător nou și deoarece la intrarea în muncă a fost bolnav, n'a fost luat de membru la lada frățească.

Atunci a văzut Csapos că ce s'a întimplat cu el. Pentru aceea a trebuit să-l transmute din Vulcan, ca apoi să fie luat de lucrător nou spre a putea fi aruncat din lucru ori cînd, fără să aibă dreptul la vreo despăgubire.

După aceea iarăși s'o dus sârmanul muncitor la căpitanul de băi din Petroșeni, spunîndu-și din nou plîngerea. La asta a primit răspuns în 17 Martie 1914, prin care i-se spune că nu are nici un drept la penzie s'au ajutor, deoarece el singur și-a cerut încheierea socotelei, nefînd mulțumit cu lucrul din Vulcan.

Așa lucrează societatea salgotarjană. Jupoai pe muncitorii pînă sunt sănătoși, iar dacă ajung bolnavi, îi aruncă pe drumuri.

Senatul comunal din Petroșeni, în care oamenii societății salgotariene se află în majoritate, se plînge că sunt mulți cerșitorii. Numărul acestora s'a înmulțit cu unul.

Rezultatele organizațiilor.

II.

Dar organizația are azi și alte rezultate. Muncitorii grupați în organizație în ziua de azi nu se mai mulțumesc cu aceea, că pînea uscată să le fie dejunul și prînzul, iar de cînd să mîncească cojile rămase dela amiază, ci își dau silința a cuceri plată cinstită spre a-și putea nutri familia cum se cade, spre a putea trăi cu ai săi omeneste, a se îmbrăca cinstit, a locui în odăi sănătoase, a citi, a învăța și a putea da copiilor săi o creștere bună, ca aceștia să devie oameni înțelepți și folositori societății.

Oare nu e un rezultat frumos al organizației, că în 1912, s'a ridicat plata la 30.802 de muncitori? Atîtea oameni pot duce în fiecare săptămîină cite o bucată mai mare de pîne familie lor. 79.572 coroane și 16 fileri face suma cu cît cîștigă muncitorii aceștia mai mult, pentru că au pașit pe calea organizației. Oare nu e un rezultat frumos al organizației, că timpul de lucru s'a scurtat în multe locuri și la multe meserii?

Printre muncitorii din fabrici rezultatele astea răspîndesc mai bine munca organizării și tocmai din cauza rezultatelor acestora, mun-

ditorii industriași se și grăbese a-și întări organizațiile, pentru că ei știu, că organizația puternică aduce roade bune.

Noi, băieșii încă cunoaștem și simțim însemnătatea și lipsa organizării. Știm și aceea, că după ce ne-am convins despre trebuința organizării, va trebui să vină și faptele, cari vor mai ușora și viața băieșilor. Însă pentru că rezultatele astea să ajungă și în mișcarea noastră, trebuie să ne silim, ca în tot locul unde trăesc și flămânez băieșii, să răspindim lumina, să ducem foaia, singura noastră armă, „Adevărul“, ale cărei litere vor face pe băieșii să se gîndească asupra sortii lor triste și-i vor duce spre drumul libertății și al organizației.

O lămurire.

Adeseori se aud plîngerii din partea tovarășilor băieși români, pentru că organizația nu le-a scos pînă acum o foaie românească, care să se ocupe numai despre starea lor, așa cum au tovarășii băieși unguri. Și plîngera asta e dreaptă. Însă starea în care se află azi organizația băieșilor deocamdată face cu neputință o preschimbare. De aceea tovarășii băieși români, cari se vor înscrie în organizație vor primi „Adevărul“ în locul foii băieșilor ce o cer ei. Asta e pentru că numărul băieșilor români organizați încă nu s'a ridicat pînă acolo, ca să se poată scoate deocamdată o foaie românească specială a băieșilor. „Adevărul“ încă se ocupă în fiecare număr cu starea băieșilor, mai pe scurt, e adevărat, — însă prin asta tovarășii băieși români ceiace pierd deoparte, cîștigă de altă parte. Ei nu primesc o foaie care să ocupe numai de ei, dar în schimb au alta care le vorbește în fiecare săptămână despre întreaga mișcare muncitorească.

Însă pentru că totuși în viitor să ne putem ocupa mai pe larg de viața băieșilor, tovarășii organizați deja să lucreze neîncetat spre a atrage în organizație români cît mai mulți și atunci vom putea face ca în viitorul apropiat „Adevărul“ să se mărească și 2—3 pagini din el să fie numai ale băieșilor.

Paștele.

E mare sărbătoare ziua învierii. Dar numai pentru cei bogați, pentru ceice au din ce sărbători. Băieșii săraci, ce-și petrec viața în adîncimea pămîntului, ei nu vor serba, pentru ei sărbătoarea nu va fi sărbătoare, căci nu vor avea din ce o ținea. Plata de nimic ce o primesc ei pentru munca grea și obositoare, abea li-se ajunge pentru o bucată de pâine. Din tot rodul muncii lor ei nu primesc decît numai o mică parte, spre a nu muri de foame. Partea cea mare a rodului muncii lor o trag stăpînitorii și din asta sărbătoresc. Viața celor avuți e o sărbătoare fără sfîrșit, iar bieții băieși nici atunci cînd ar avea o sărbătoare, nu și-o pot prăznuși.

E trist și dureros lucrul acesta, însă să o știm că pînă ce toți băieșii nu vor intra în organizație, pînă nu vor începe lupta împotriva asupritorilor, pînă atunci nimic nu se va schimba înspre mai bine.

Către abonații Adevărului!

Rugăm pe toți abonații noștri cari sunt în restanță cu abonamentul, să și-l reînnoiască cît mai în grabă, pentru că să nu fim siliți a le opri trimiterea foii. Atragem atenția acelor tovarășii, cari au cerut amânare la plățirea abonamentului, că cu începerea lucrului să nu-și uite de foaie și în timp cît se poate mai scurt să-și plătească restanțele.

Totodată rugăm pe tovarășii cari schimbă locuința să ne facă cunoscut prin o c. poștală noua lor locuință (aceasta și acei cari au oarecare restanță să nu se jeneză), căci altfel suferă atît foaia cît și dînșii perderi.

Mai rugăm pe acei tovarășii cari au comandat sau vor comanda broșuri, să ne trimită costul lor înainte plus costul transportului, (5 fileri de broșură mai mare și 3 fileri de broșură mai mică) căci altfel nu-i putem servi, din cauză că multora le-am trimis cărți și nici azi nu le-au plătit. Cel mai bun lucru este să se trimită costul înainte și atunci evităm orice neplăceri.

ADMINISTRAȚIA.

ȘTIRI

— **Libertatea din Ungaria.** E cunoscută nemulțumirea izbucnită între români în urma înființării episcopiei gr-cat. maghiare de Hajdudorog, la care guvernul a alăturat și foarte multe comune românești. Poporul român văzînd cum guvernul îi răpește „legea“ a răspuns cu împotrivire și astfel în Moftinul-Mic, cînd vicarul episcopesc Jaczkovici — care a murit în urma exploziei dela Dobrișin — a venit să cerceteze comuna, a fost atacat de poporul întăritat. Autoritățile însă n'au dat drum liber miniei poporului, ci procurorul din Sătmar a intentat proces de agitație și răsvrătire împotriva a 36 locuitori din Moftin, între care se află și preotul George Mureșan.

Pertractarea procesului se va începe la 23 Aprilie n. și rezultatul ei este așteptat cu mult interes.

— **Confiscarea dramei „Domnul notar“.** Ziarul „Romînul“ din Arad, în numărul său de Duminecă, aduce știrea că poliția din Sibiu, la ordinul procurorului regese din Cluj, a confiscat toate exemplarele din drama „Domnul notar“ a poetului O. Goga.

— **Noi alegeri în Franța.** Parlamentul francez s'a închis și țara se află acum înaintea noilor alegeri. Toate partidele au început lupta electorală. Partidul socialdemocrat agită pentru ștergerea serviciului de trei ani la armată, pentru votul universal proporțional și pentru reforma de dare progresivă.

— **Anglia înaintea revoluției.** În Anglia de opt ani stă la putere partidul liberal. Acesta a făcut pînă acum mai multe reforme democratice. Între acestea se numără și legea așa zisă „home-rule“, care asigură autonomie desăvirșită pentru Irlanda. (Irlanda e în Anglia toemai așa cum e Ardealul în Ungaria). În urma acestei legi Irlanda ar primi parlament special și singură și-ar conduce afacerile. Asta ar fi bine așa, însă în Irlanda se află o mică provincie numită Ulster, care se împotrivesc contra voinței guvernului. Locuitorii din Ulster sub conducerea conservatorilor englezi s'au înarmat și au declarat că îndată ce guvernul va da autonomie Irlandei, ei vor provoca revoluție. Guvernul voia să trimită armată pentru înfrîngerea răsculaților, dar armata încă a negat supunerea. Așa că în urma faptului acestuia guvernul se află înaintea unei probleme foarte mari. I-s'au încercat itele și cu greu le va putea descurca.

— **A apărut „Viitorul Social“,** revista științifică a partidului socialdemocrat din România, nr. 8—9, cu următorul cuprins: *Petru Mircescu*: Reforma agrară; *Dr. C. Racovszky*: Tactica sindicală. (Cum trebuie înțeleasă neutralitatea?); *Otto Bauer*: Sindicate și sindicalism; *G. Alexe*: Politica de cucerire și democrația; *August Bebel*: Originile Votului Universal; *Ferdinand Lassalle*: Votul universal și clasa muncitoare; *C. R.*: Ștefan Gheorghiu și o mulțime de alte articole, nuvele și poezii. — Abonamentul (pentru douăsprezece numere de cîte 48 pagini) în străinătate pe un an 8 lei, pe jumătate de an 4 lei. Redacția și administrația: București, str. Piața Amzei nr. 26.

VIAȚA SINDICALĂ.

— **Budapesta.** Lupta cizmarilor din fabrica Rigler ține înainte. Fabrica nu voește să plătească plata stabilită de tarif. Acum voește să adune spărgători de grevă, dar nu-i va reuși. Muncitorii conștienți să ocolească fabrica asta pînă ține greva.

— **Cluj.** Brutarii din Cluj de două săptămîni stau în grevă. Cauza grevei e șgircenia meșterilor, cari nu îndeplinesc cerințele lucrătorilor. Brutarii să nu călătorească în Cluj.

— **București.** Greva măsarilor. Lucrătorii mășari din București din diferențe de plată au încetat lucrul. Uniunea sindicatelor de acolo roagă pe mășarii din Ungaria să nu se lase ademeniți de agenți și să nu călătorească în București.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Dela secțiunea din Budapesta.

Duminecă în 12 Aprilie au vorbit la secțiune tovarășul Niculescu, de curînd venit din Berlin și tovarășul Ciser.

Tovarășul Niculescu vorbește în primul rînd despre mișcarea din Franța, descrie stările de acolo, desbinările nesănătoase ale muncitorilor mei și trage concluzia că mișcarea muncitorească franceză pe lingă tot avîntul și entuziasmul ei în privința stăruinței și serioșității nu ne poate servi de model. Trece apoi la mișcarea muncitorească din Germania, arătînd că asta cît e de puternică și de mare însemnătate. Incheie făcînd un călduros apel către tovarășii să studieze ideile socialismului, să citească, să învețe și la rîndul lor să învețe și pe alții, căci numai așa vom putea ajunge la ținta dorită.

A urmat apoi tovarășul Ciser, care vorbește despre stările dela noi, despre situația grea în care a ajuns țara și mai cu seamă muncitorii mei în urma noii legi de presă. Pe toții va apăsa legea asta, însă mai mult noi români îi vom simți urmările. Căci mișcarea noastră a românilor e cea mai slabă. Foaia noastră e cea mai nespujinită. Dar trebuie să rupem odată cu trecutul și cu nepăsarea. Căci spunem o vorbă veche: „Fiecare neam își are soarta ce o merită“. A sosit timpul cînd trebuie să dovedim că suntem vrednici de o soartă mai bună. În cele două săptămîni de agitație ce le vom aranja să fim cu toții la înălțimea chemării.

La urmă tovarășul președinte, Receanu prin cîteva cuvinte însuflețitoare încheie ședința.

— **Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta,** ține conferințe științifice și literare în fiecare Duminecă la ora 8 seara în localul său separat din VII. Nagydiófa-utca Nr. 17, în restaurantul lui Tompos Gyula, colț cu str. Wesselényi. Tovarășii români sunt rugați să ia parte la aceste conferințe de mare însemnătate în număr cît mai mare.

FONDUL de AGITAȚIE.

La fondul de agitație a donat: Victor Trimbițaș din Paris 1 cor. 40 fil., Teodor Moga 1 cor. și Iosif Jumanca 1 cor.

Poșta redacției și administrației.

I. Budean, Sibiu. Am primit mandatul de 17 coroane. I. Istrate este achitat dela 1 Aprilie a. c. pînă la 30 Septembrie 1914. S. Muntean dela 1 Martie a. c. pînă la 31 August 1914. G. Simion dela 1 Aprilie 1913 pînă la 31 Martie 1915. I. Halmágyan dela 1 Februarie 1913 pînă la 31 Octombrie 1913. Al d-tale dela 1 Februarie a. c. pînă la 31 Iulie a. c.

O n. u. în numărul viitor.

D. Luis, Budapesta. Cele scrise nu se pot publica.

Redactată de un comitet.

Editor și redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Citiți și răspândiți pretutindeni foile muncitorești, căci numai așa ne vom putea întări, numai așa vom putea ținea piept tuturor loviturilor. Iată foile socialiste românești:

ADEVÉRUL

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria. — Redacția și Administrația: Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

ROMANIA MUNCITORE

Organul partidului socialdemocrat și al Uniunii sindicatelor din România. — Redacția și Administrația: București, Str. Piața Amzei nr. 26.

VIITORUL SOCIAL

Revista științifică a partidului socialdemocrat din România. Redacția și Administrația: București, Str. Piața Amzei nr. 26.

DEȘTEPTAREA

Organul Federației Socialiste române din America. Redacția și Administrația: 1106 Russel Str., Detroit, Mich.